

روانشناسی محیط در فضای های شهری ساری

مصطفی رمضانی^۱، الهام قربانزاده^۲

- ۱- دانشجوی ارشد رشته ی مهندسی معماری منظر دانشگاه آزاد واحد سواد کوه
- ۲- دانشجوی ارشد رشته ی مهندسی معماری منظر دانشگاه آزاد واحد سواد کوه

چکیده

این تفکرکه ضرورت به کارگیری اصول روانشناسی محیط در طراحی ، با توجه به رنگ، فرم و فضا به عنوان عامل موثر در بهبود رفتار انسان اجتناب ناپذیر است، موجب انگیزه برای تنظیم این مقاله شده است به دلیل حساسیت موضوع، طراح معماری باید زمینه مطالعاتی و تحقیقاتی در مورد رنگ و فرهنگ، روانشناسی رنگها و درک فضایی از رنگ داشته باشد، تا به نتایج مفیدی در کاربرد رنگ و فرم و ابعاد، در فضای طراحی برسد. یافته های پژوهش نشان میدهند تحریک کنندگی محیط بر سه عامل «کنجکاوی»، «بازی- مشارکت» و «خیال پردازی» تأثیری مثبت و معنادار دارد. تأثیر انعطاف پذیری عملکردها در فضا بر «کنجکاوی» و «خیال پردازی» انسان، مثبت و معنادار است. نتایج تحقیق شامل ایده های معمارانه ای برای طراحی فضاها در جهت ارتقاء انگیزش و خلاقیت انسان است؛ از جمله: تغییر پذیری فضا و اجزای آن، تداخل فضا های باز و بسته، تغییرپذیری، تنوع پذیری و بازسازی عناصر محرک طبیعی مانند نور، آب و گیاهان.

واژگان کلیدی

معماری ، روانشناسی محیط، فضا

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

مقدمه

اهمیت محیط در رشد و تکامل انسان تا قبل از قرن هجدهم چندان مورد توجه قرار نگرفته است. اما امروزه تحقیقات نشان داده است هیچ یک از صفات ارثی موجود انسانی، از نفوذ عوامل محیطی برکنار نیست. تمام صفات جسمانی و روانی انسانی نتیجه کنش متقابل و دائمی دو عامل وراثت و محیط هستند. محیط باید در حد امکان برانگیزاننده و مناسب باشد تا انسان بتواند استعدادهای بالقوه خود را به فعلیت درآورد (امیری پور، 1389، ص2). امروزه، این حقیقت انکار ناپذیر به اثبات رسیده است که انسان در سنین طفولیت تنها مراقبت جسمانی نیاز ندارند، و باید همه ابعاد وجودی آنها شامل جنبه های روانی، عاطفی، شخصیتی، هوشی، شناختی، و اخلاقی نیز مورد توجه قرار گیرد (سروندانی، 1389، ص1). باید در طراحی معماری به اصول و قواعدی پرداخته شود که با استفاده از آن بتوان شرایط محیطی مناسبی را برای کودکان ایجاد نمود. لذا سعی بر آن است با بررسی مبانی و اصول طراحی برای فضاها، محیطی به وجود آورد که پاسخگوی نیازهای جسمی و عاطفی انسان باشد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

روانشناسی محیط

ارزیابی فضایی است که ساخته میشود و اینکه آیا این فضا اهداف طراح را برآورده میسازد یا نه. در روانشناسی محیط عکس العمل انسان به محیط و عکس العمل محیط به انسان بررسی میشود.

محیط

محیط به هر آنچه در پیرامون وجود دارد اطلاق میشود. محیط همراه عناصر و اجزای آن به طور طبیعی و مصنوع و یا ترکیب آنها دیده میشود.

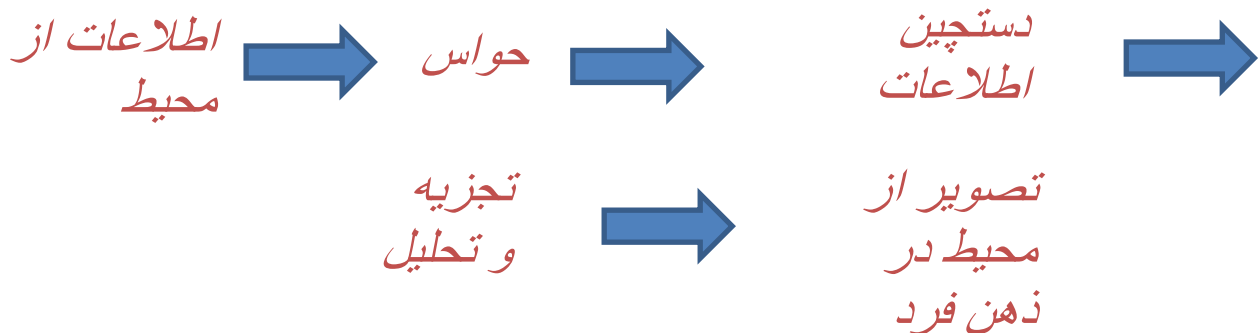
جان لنگ محیط را به چهار دسته کالبدی، اجتماعی، رفتاری و روانشناختی تقسیم میکند.

خواسته افراد از محیط

هر فرد توقع فضایی دارد و از یکنواختی طولانی مدت پدیده های اطراف احساس کسالت میکند. ویژگی مشترک در افراد نیازمند به عرضه مستمر اطلاعات دربارہ محیط خود است.

ادراک محیطی

ادراک محیطی فرایندی است که طی آن فرد اطلاعات را از محیط پیرامون خود توسط حواس دریافت کرده و در این میان دسته ای از اطلاعات را آگاهانه دستچین میکند که بر ذهن وی تاثیر گذاشته و باعث ادراک محیط میشود.

رابطه انسان با محیط

انسان از سه طریق با محیط رابطه برقرار میکند:

۱- مشاهدات بصری

۲- مشاهدات مکانی

۳- در باب محتوا

محیط توانایی کنترل رفتار در فضا را از دو طریق دارد:

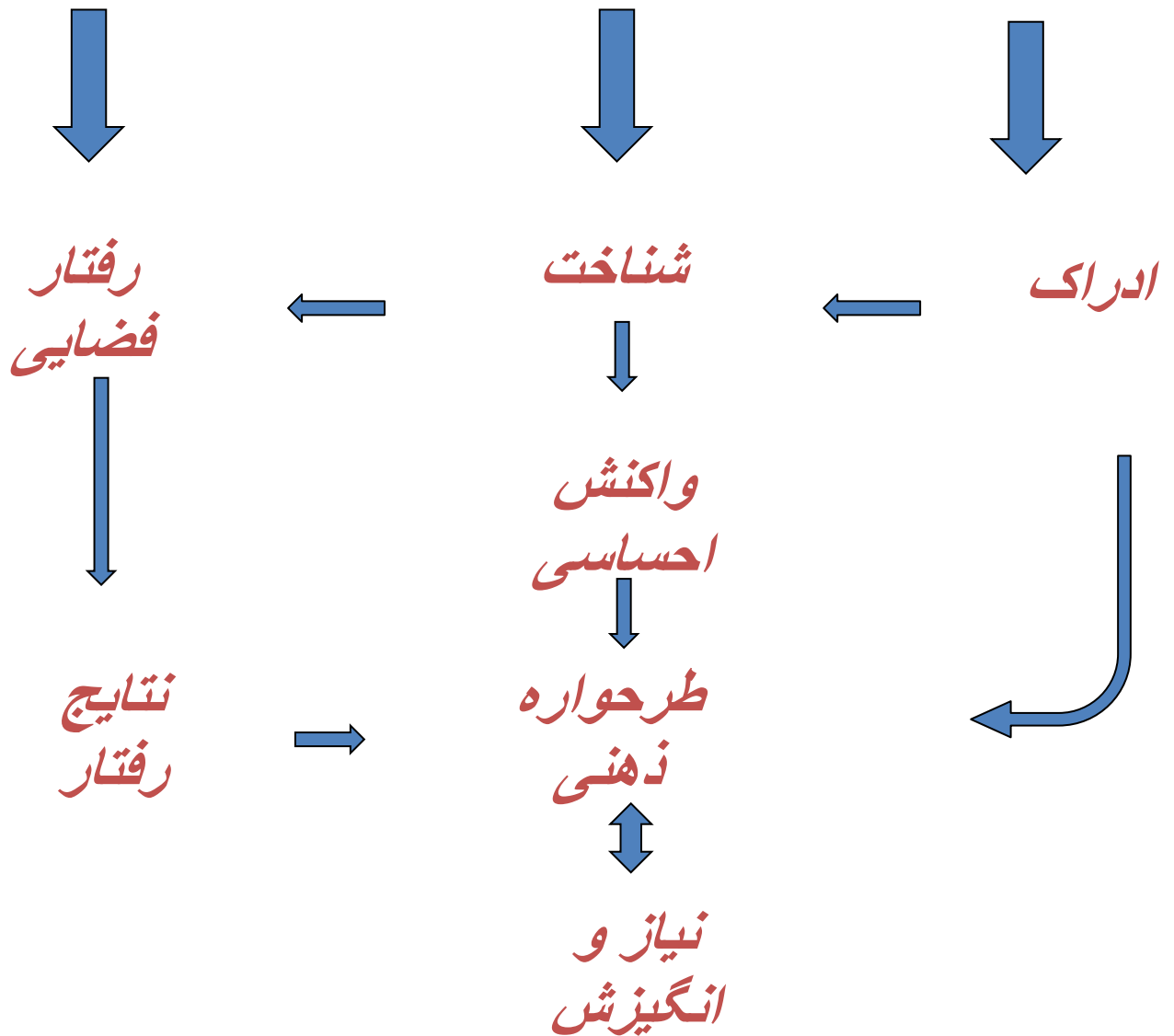
۱- القاء رفتار

۲- حذف رفتار

رابطه دو طرفه انسان و محیط

فرایند ادراک، شناخت و رفتار فضایی تحت تاثیر ساختار افراد و ساختار محیط که در برگیرنده قابلیت های محیط است می باشد.

قابلیت محیط

تعامل محیط طبیعی با انسان

کل فرایند پیشرفت و تکامل بشری حاصل عشق ورزی انسان با طبیعت بوده است. کوشش پیوسته جهت برقراری ارتباط با اصول طبیعت و به واسطه آن ارتباط با انسان های دیگر.

طبیعت و انسان یکدیگر را مخاطب قرار میدهند. و با هم گفتگو میکنند.

تعامل محیط فرهنگی و اجتماعی با انسان

محیط فرهنگی:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

فرهنگ به مفهوم عام روش زیستن و اندیشیدن است و حاصلی از مجموع دانسته ها و اعتقادهای یک قوم می باشد.

استنتاجی است که در طی قرون متمادی ملتی از دریافتهای زندگی خود کرده اند، فرهنگ پدیده ای است جدا از افراد و اشخاص، ”فرهنگ باقی می ماند و انسان ها از میان می روند“

گذشته انسان رکن اساسی وجود انسان است. انسان بدون گذشته و تاریخ مرده است. انسان با حضور در جمع و رابطه با دیگری است که به هستی خود و انسان های دیگر و مسایل جزئی و کلی واقف شده و دارای فرهنگ میگردد.

خلق فضا حاصل عمل شهرسازی است و بخش مهمی از آن توجه رفتارهای انسانی است، لذا با بررسی و شناخت رفتار انسان با نگرشی فرهنگی و مردم شناسانه هم میتوان به زیر بنای فرهنگی تمدن ها پی برد و هم با تحلیل های فرهنگی و مطالعه الگوهای رفتاری انسان در محیط روشهایی برای ارزیابی فراهم کرد.

تاثیرات فرهنگ بر رفتار انسان

قلمرو یا حریم:

حوزه هایی هستند که در پیرامون یک فرد یا شیء به گونه ای تعریف میشود که به آن تعلق داشته باشد، این حریم یا توسط فردی که به آن متعلق است یا توسط مخاطب استنباط میشود.

حباب یا هاله:

هاله یا حباب قلمرویی است که فرد فارغ از مکان در اطراف خود ایجاد میکند. تفاوت آن با حریم در این است که حریم وابسته به مکان است در حالی که حباب مستقل از مکان است.

دستگاه ارزشی جامعه؛

هر جامعه دارای یک دستگاه ارزشی است که بایدها و نبایدها، رفتار مشروع و غیر مشروع با تکیه بر آن تعریف میشود.

توقعات اجتماعی؛

هر محیط دارای دو عنصر " انسانی و کالبدی " است، و هر محیط کالبدی را بدون حضور انسان نمی توان درک کرد.

تفاوت الگوهای رفتاری در فرهنگهای مختلف؛

با توجه به تفاوت در قلمرو و حباب ها و دستگاه های ارزشی فرهنگ های مختلف رفتارها نیز متفاوت است.

تعامل محیط شهری با انسان

محیط شهری:

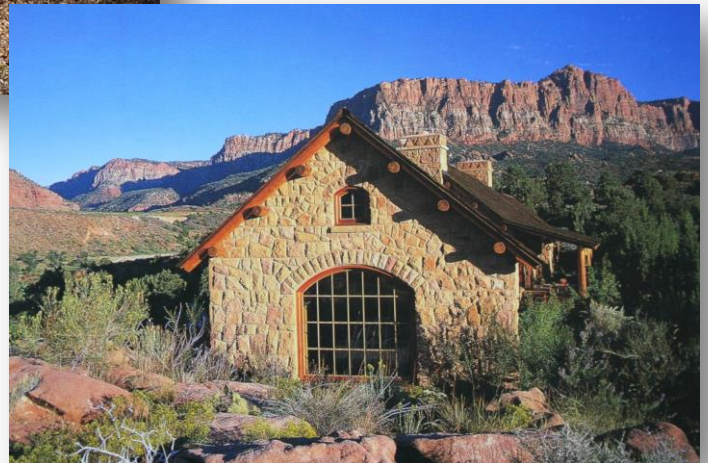
مجموعه ای است از سیستم های متعدد که مربوط به یک سیستم مبنا بوده و در بر دارنده رویدادهایی است که حاوی اطلاعات سه بعدی مختلف میباشد

عوامل تعیین کننده تعریف محیط شهری:

سه مقوله مهم تعریفی از محیط شهری به انسان القا میکند.

فرم

ترسیم ذهنی:

اطلاعات پردازش شده در ذهن فرد

انسان جهت درک محیط ، وابسته به شیوه ترسیم ذهنی است

تعامل محیط معماری با انسان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

تعریف محیط معماری:

محیط معماری از سطوحی متشکل از مواد و مصالح همراه با رنگ، بافت، روشنایی و فضایی ما بین آنها تشکیل میشود.

تاثیر محیط معماری بر رفتار انسان:

۳ دیدگاه موثر در این مورد:

۱- جبری نگری معماری

۲- اختیلیر نگری معماری

۳- احتمال نگری معماری

۱- بوطیقای معماری نویسنده: آنتونی سی. آنتونیا داس

جلد اول و جلد دوم مترجم: احمد رضا آی

۲- بعد پنهان نویسنده: ادوارد هال

۳- تئوری شکل خوب شهر نویسنده: کوین لینچ

۴- سیمای شهر نویسنده: کوین لینچ

۵- مبانی نظری و طراحی شهری نویسنده: جهانشاه پاکزاد

۶- طراحی فضای شهری نویسنده: مدنی پور،

نتیجه گیری

طبق بررسی و مطالعات صورت گرفته رنگ، فرم و فضا در معماری از جمله عوامل موثر در بهبود رفتار انسان می باشند. نتایج تحقیق شامل ایده های معمارانه ای برای طراحی فضاها، در جهت ارتقاء انگیزش و خلاقیت کودکان است؛ از جمله تغییر پذیری فضا و اجزای آن، تداخل فضا های باز و بسته، تغییرپذیری، تنوع پذیری و بازسازی عناصر محرک طبیعی مانند نور، آب و گیاهان.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

منابع

- 1_ www.e-architect.com
- 2_ www.casadamusica.pt
- 3_ www.surrey.ac.uk/psychology/
- 4_ www.ketabesal.ir